

ДОСЛІДЖЕННЯ ДВОСТАДІЙНОГО ПРОЦЕСУ ГАЗИФІКАЦІЇ СОЛОМИ

Цивенкова Н. М., Ярош Я. Д., Голубенко А. А., Терещук М. Б

Житомирський національний агроекологічний університет

Запропоновано вдосконалену схему процесу газифікації соломи, що дозволяє підвищити ефективність генераторного процесу та якість виробленого горючого газу.

Постановка проблеми. В Україні інтенсивно розвиваються напрямки заміни традиційних викопних джерел енергії на відновлювані. Одним з таких напрямків є виробництво горючого газу з соломи. Однак, з метою ефективного ведення даного процесу слід здійснювати попередню вартісну підготовку соломи до газифікації та забезпечити умови газифікації (температуру в реакційних зонах, кількість окисника, тиск).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За [1] підвищення ефективності процесу газифікації досягли шляхом узгодження конструктивно-технологічних параметрів камери газифікації з газодутьовим режимом та фізико-хімічними властивостями соломи. Однак представлена схема газифікації вимагає вартісної попередньої підготовки соломи.

За [2] розглядалася можливість підвищення ефективності газифікації використанням пароповітряної газифікації. Але застосування даного технічного прийому недостатньо досліджено.

Отже, актуальним залишається питання розробки технологічної схеми виробництва генераторного газу з метою забезпечення високої ефективності процесу.

Мега статті. Пропонується підвищити ефективність процесу виробництва горючого газу шляхом застосування двоступеневого процесу газифікації.

Основні матеріали дослідження.

Дослідження виконано на лабораторній установці, спроектованій в Житомирському національному агроекологічному університеті (ЖНАЕУ), схематичне зображення якої представлено на рис. 1.

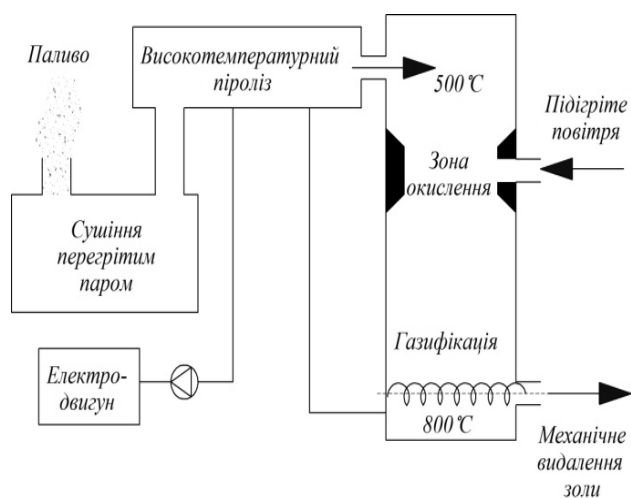

Рисунок 1 – Схема роботи газогенераторної установки двоступеневого процесу газифікації

Двоступеневий процес газифікації характеризується тим, що процеси піролізу та газифікації протікають у двох різних камерах, відокремлених між собою. У період між процесами піролізу та газифікації (в проміжній камері) летючі компоненти, отримані в процесі піролізу, частково окислюються. Завдяки цьому значна частина смол розкладається і переходить в газ.

З метою забезпечення високої енергетичної ефективності установки, тепло генераторного газу використовується для підсушування палива, нагрівання повітря та для процесу піролізу.

Двоступеневий процес газифікації забезпечує: низький вміст смоли в газі (менше 5 мг/м³); стабільність протікання процесу газифікації; високу ефективність за газом (до 90 %); високі екологічні показники.

В порівнянні з конструкціями газогенераторних установок попередників [2] двоступеневий процес газифікації, застосований до установки ЖНАЕУ, поєднав наступні переваги:

- використано розділення процесів газифікації і піролізу;
- застосовано сушіння палива перегрітим паром, що забезпечує максимальний крекінг смол в процесі газифікації, а тепло на створення парогазової суміші отримано від газу;
- на процес піролізу також використовується перегріта пара;
- в проміжок часу між періодами піролізу та газифікації забезпечується часткове окислення летючих;
- використання перегрітої пари на процес газифікації підвищує температуру в активній зоні газогенератора, а отже збільшує ефективність установки за газом.

Принципова схема процесу сушіння перегрітою паром представлена на рис. 2.

До переваг процесу сушіння перегрітою паром відноситься те, що пара підвищує теплову економічність процесу: зменшуються питомі витрати теплової енергії через можливість не тільки звести до мінімуму теплові витрати з викидами в атмосферу за рахунок замкнутої циркуляції пари, але і утилізувати більшу частину теплової енергії, витраченої на випаровування вологи з матеріалу.

В установці використано сушарку перегрітої пари продуктивністю 100 кг/год, що еквівалентно 0,5 МВт теплової енергії при використанні соломи вологістю до 50 %.

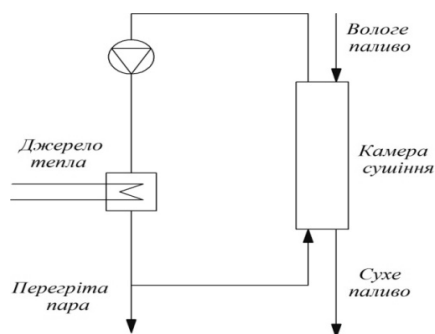

Рисунок 2 – Принципова схема процесу сушіння палива перегрітою парою

В представленому технологічному процесі перегріта пара також використовується як теплоносій для забезпечення процесу піролізу. Двоступеневий процес газифікації є придатним для палив з високим вмістом вологи. Палива з вмістом вологи понад 60 % газифікуються з максимальною ефективністю. Тому солома зернових є найкращим паливом для даного типу процесу газифікації, хоча придатним буде і використання інших видів біомаси.

При використанні в установці сухого палива, окрім перегрітої пари, до камери піролізу слід підводити енергію за рахунок інших теплоносіїв: вироблений в газогенераторі гарячий газ; додаткову вологу конденсату, яка накопичилась в системі очищення та охолодження генераторного газу та ін.

В газогенераторі даної установки в якості агента газифікації використовується перегріта пара. За [2] ефективність процесу газифікації при використанні перегрітої пари набагато вища ніж при використанні CO_2 . Використання пари замість CO_2 знижує температуру в активній зоні газогенератора, що зменшує ймовірність виникнення явища золошлакової агломерації.

Основні переваги застосування в процесі газифікації перегрітої пари наступні:

1. Нижча температура в зоні часткового окислення. Температура в цій зоні знижується приблизно на $200\text{ }^\circ\text{C}$ в порівнянні з газифікацією сухого палива.
2. Менший вміст сажі в генераторному газі. Це відбувається частково завдяки нижчій максимальній температурі в реакційних зонах, а частково завдяки вищій концентрації ОН радикалів.
3. Зниження викидів у вихлопних газах двигуна. Склад генераторного газу відрізняється від газу, отриманого з сухого палива. Зростає вміст H_2 , а CO – зменшується. Пришвиджується процес згорання газу, зменшуються викиди CO і NO_x .

Запропоновану двоступеневу технологічну схему виробництва генераторного газу можна реалізувати різними способами: газогенератором з суцільним та псевдозрідженим шарами.

Загальні переваги використання парової газифікації: низький вміст смол у газі; висока ефективність та стабільність процесу газифікації; система очищення газу є відносно простою та надійною; можливість використання отриманого газу для опалювальних потреб без додаткового очищення; висока вибухопожежна безпека при використанні камери сушіння палива; знижені значення максимальної температури в

газогенераторі; низькі викиди вихлопних газів при спалюванні в теплотехнічному обладнанні; висока ефективність газифікації при використанні палив з вмістом вологи 40...60 %.

Розглянемо процес парогазової газифікації з використанням газогенератора з рухомих шаром.

Для установок до 0,5 МВт камеру піролізу та газифікації доцільно виготовляти з рухомих шаром, наприклад, горизонтальну зі шнеком і вертикальним зольником.

Конструкція установки, представлена на рис. 3, містить газогенератор з суцільним шаром.

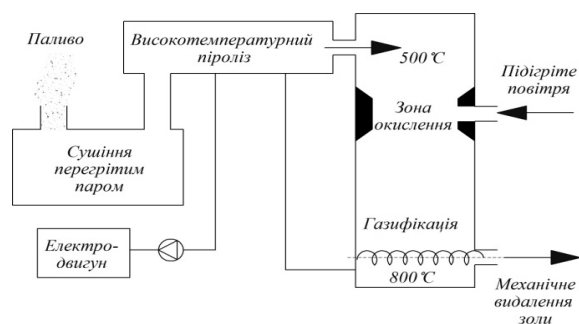

Рисунок 3 – Схема процесу двостадійної газифікації з газогенератором з суцільним шаром

Зона піролізу в даній технологічній схемі нагрівається від генераторного газу та перегрітою парою, тому час перебування біомаси в цій камері скорочується з 30...60 хв. до 5...12 хв. Відповідно, розміри камери піролізу можна значно зменшити. За результатами дослідження при використанні отриманого генераторного газу в електродвигуні електрична ефективність установки склала 35 %, а ефективність установки за виробленим газом 90 %.

Розглянемо процес парогазової газифікації з використанням газогенератора з псевдозрідженим шаром. Камери піролізу і газифікації було спроектовано зі зрідженим шаром. Такий процес двостадійної газифікації можна використовувати під установки більшої потужності.

Летючі піролізні гази (з вмістом смол) частково окислювалися в проміжній камері, що знизило вміст смол в газі до 0,2...0,5 мг/нм³. Це значно знизило вартість та експлуатаційні витрати системи охолодження та очищення газу, та підвищило її надійність. В камерах піролізу та газифікації псевдозрідження шару досягалося шляхом використання насиченої пари. Для вологих палив застосовувалася система осушення парою, де пара використовувалася в камерах піролізу та газифікації.

Було розроблено математичні моделі роботи установки з процесом двостадійної газифікації з подальшим використанням генераторного газу в: газовому двигуні; газовій турбіні прямого циклу; газовій турбіні з рекуперацією (рис. 4).

При моделюванні було прийнято наступні значення параметрів: вологість палива – 50 %; біомаса підсушується перегрітою парою до вологості 10 %; газифікація протікає при атмосферному тиску; перегріта пара використовується як при процесі піролізу, так і в процесі газифікації.

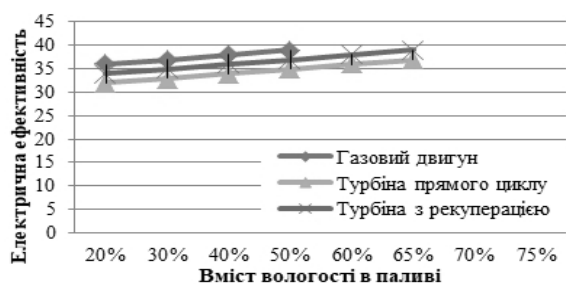

Рисунок 4 – Залежність електричної ефективності двигуна від вмісту вологості в паливі

Повітря перед подачею в камеру піролізу попередньо підігрівалося. Після проходження через систему очищення та охолодження генераторний газ мав температуру 45 °С для подальшого використання як в двигунах, так і в пальниках топкових пристроїв.

Таблиця 1 – Залежність температури в камерах газифікаційної установки від часу її роботи

Час роботи газогенератора, хв													
№	00	10	60	90	120	150	180	240	300	345	360	390	420
Температура в камері піролізу, °С													
T ₁	300	280	400	400	396	380	398	395	402	380	395	395	350
T ₂	378	460	450	450	448	470	480	478	490	445	488	488	400
T ₃	400	510	512	512	510	512	508	510	511	490	500	500	478
Температура часткового окислення частинок палива, °С													
T ₄	980	780	1080	1160	1090	1120	1100	1095	1110	1190	800	710	-
T ₅	995	890	990	1000	1050	1020	1020	1020	1020	1080	850	705	-
T ₆	920	860	900	940	980	970	980	980	990	900	800	705	-
Температура в камері газифікації, °С													
T ₇	710	690	805	805	805	815	810	810	803	800	750	600	550
T ₈	780	705	820	820	860	870	860	860	850	840	780	690	710
T ₉	780	705	840	840	880	890	880	880	870	860	790	740	640
T ₁₀	780	705	830	830	870	880	870	870	860	850	780	705	680

Висновки. Використання розділених камер піролізу і газифікації та перегрітої пари для даних процесів забезпечило стабільність процесу вироблення газу.

Отримано високу електричну ефективність 35 % і ефективність за газом до 90 %. Вміст смол в газі складає менше 5 мг/нм³.

Отримані результати можуть мати ефект масштабу при використанні більш потужних газифікаційних установок на біомасі.

Список використаних джерел

1. Цивенкова Н. М. Дослідження теплопродуктивності прямопотокового газогенератора на соломі / Н. М. Цивенкова, А. А. Голубенко // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 1 (53). – Т. 1. – С. 235–335.

2. Patra T. K. Biomass gasification models for downdraft gasifier: A state-of-the-art review / T. K. Patra, P. N. Sheth // Renewable and Sustainable Energy Reviews. – 2015. – Vol. 50. – pp. 583-593.

На рис. 4. представлено залежність електричної ефективності двигуна від вмісту вологості в паливі для трьох наступних типів установок: газовий двигун з електричний к.к.д. 40 %; турбіна прямого циклу (тиск 20·10⁵ Па та температурою горіння 1150 °С); турбіна з рекуперацією (тиск 6·10⁵ Па, температура 950 °С).

На лабораторній установці ЖНАЕУ було підтверджено стабільність процесу газифікації, низький вміст смол і тепловий та масовий баланси процесу. Вміст смолу в неочищеному газі складав близько 1 г/нм³. Після пропускання його через елементарну систему фільтрації він зменшився до 25 мг/нм³. Після використання системи очищення і охолодження газу вміст смолу склав близько 2...3 мг/нм³.

В табл. 1 представлено температури в камерах піролізу, часткового окислення та газифікації установки двостадійного процесу газифікації.

Аннотация

ИССЛЕДОВАНИЕ ДВОСТАДИЙНОГО ПРОЦЕССА ГАЗИФИКАЦИИ СОЛОМЫ

Цивенкова Н. М., Ярош Я. Д.,
Голубенко А. А., Терещук М. Б

Предложена усовершенствованная схема процесса газификации соломы, которая позволяет повысить эффективность генераторного процесса и качество производимого горючего газа.

Abstract

RESEARCH OF TWO-STAGE STRAW GASIFICATION PROCESS

N. Tsyvenkova, Ya. Yarosh,
A. Golubenko, M. Tereshchuk

An improved scheme of straw gasification process has been proposed. This scheme allows increase the generating process efficiency and the quality of produced generator gas.